

DATOS IDENTIFICATIVOS

Intervención socioeducativa na infancia e adolescencia en situación de risco social

Materia	Intervención socioeducativa na infancia e adolescencia en situación de risco social			
Código	O05G130V01501			
Titulación	Grao en Educación Social			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	3	1c
Lingua de impartición				
Departamento	Didáctica, organización escolar e métodos de investigación			
Coordinador/a	Fernández Rodicio, Clara Isabel			
Profesorado	Fernández Rodicio, Clara Isabel			
Correo-e	cirodicio@uvigo.es			
Web				
Descrición xeral	Cando se produce algunha situación que dificulta ou inhibe o desenvolvemento integral do menor estamos falando dunha situación de risco. Normalmente estas situacións danse no mesmo contorno do menor, pero situacións estruturadas e sociopolíticas tamén inciden negativamente neste grupo de poboación. Coñecer os factores que xeran situacións de risco para a infancia e a adolescencia, os indicadores que permitan identificalos e as repercusións que éstas teñan nos menores que as sufran, convértese nun ámbito suficientemente amplo e complexo, no que o Educador Social ha de intervir.			

Competencias de titulación

Código	
A2	Estar capacitado/a para o diagnóstico e a mediación na prevención e resolución de conflitos en condicións de desigualdade e crises en comunidades socioeducativas
A5	Coñecer os fundamentos do deseño e uso dos medios, recursos e estratexias para a intervención socioeducativa e incorporalos nos diferentes ámbitos de acción socioeducativa
A6	Comprender a traxectoria da educación social e a configuración do seu campo e identidade profesional, a nivel comunitario, estatal, europeo e internacional
A7	Manexar con criterio métodos e estratexias de investigación cuantitativas e cualitativas, e aplicalas ás realidades socioeducativas
A8	Potenciar estruturas e procesos de participación e acción comunitaria, aplicando programas e técnicas de intervención (dinámica de grupos, motivación, negociación e promoción da asertividade...)
A12	Diseñar, aplicar e avaliar programas e estratexias de intervención socioeducativa no ámbito do desenvolvemento comunitario e cooperación ao desenvolvemento
A14	Diseñar, aplicar e avaliar programas de educación permanente e de persoas adultas e anciás
A15	Diseñar, aplicar e avaliar programas para a inserción social e laboral
A16	Elaborar e interpretar informes técnicos, de investigación e avaliación sobre accións, procesos e resultados socioeducativos
A17	Dominar as metodoloxías de dinamización social e cultural
A18	Ter capacidade para potenciar as relacións interpersoais, desenvolver habilidades de comunicación interpersoal, solidariedade e empatía
A22	Estar comprometido coa calidade de actuación e moverse de acordo cos principios deontolóxicos do/a educador/a social
B2	Planificación e organización
B3	Comunicación oral e escrita na/s lingua/s materna/s con apertura a outros códigos lingüísticos, en especial, as linguas cooficiais na comunidade galega
B4	Utilización das TIC no ámbito de estudo e contexto profesional
B5	Xestión da información
B6	Resolución de problemas e toma de decisións

B7	Dominio de metodoloxías e técnicas educativas, dinamizadoras de asesoramento e orientación
B8	Capacidade crítica e autocrítica
B9	Capacidade para integrarse e comunicarse con expertos doutras áreas e en distintos contextos
B10	Recoñecemento e respecto de a diversidade e multiculturalidade
B11	Habilidades interpersoais
B12	Compromiso ético
B15	Creatividade
B19	Compromiso coa identidade, desenvolvemento e ética profesional

Competencias de materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe	
1.Coñecer, analizar e indagar sobre a realidade social e educativa.	A2 A5 A14 A16 A17	B2 B3 B4 B6 B8 B9 B10 B12
2.Deseñar,organizar, por en práctica e avaliar programas de intervención socio-educativa para minimizar as dificultades sociais	A2 A5 A12 A14 A16 A17 A18	B2 B3 B5 B12
3.-Asesorar na elaboración e aplicación de plans, programas, proxectos e actividades socio-educativas e de compensación	A2 A5 A14 A15 A17	B3 B4 B7 B8 B10 B12
4.-Favorecer o desenvolvemento comunitario e socio-educativo	A2 A5 A8 A12 A14 A17	B2 B3 B4 B10 B11 B12
5.-Analizar y diagnosticar la realidad social y las dificultades sociales como base que fundamenta el desarrollo de acciones e iniciativas socio-comunitarias y educativas.	A5 A7 A8 A12	B2 B3 B4 B6 B8 B10 B11 B12
6.-Adquirir e comprender os coñecementos teóricos e os recursos instrumentais e metodolóxicos precisos para o desenvolvemento exitoso da intervención socio-educativa na infancia e adolescencia en dificultades sociais	A2 A5 A6 A8 A14 A17	B2 B3 B4 B5 B8 B11 B12
7.- Formar a un profesional para actuar no ámbito da intervención socio-educativa que sexa capaz de dar resposta a realidades diversas desta sociedade actual	A5 A8 A16 A22	B2 B6 B8 B11 B12 B15 B19

Contidos

Tema

1.- Infancia, adolescencia e mocidade en dificultade social	1.1. Introdución. 1.2. Benestar social e infancia. 1.3. Dificultade social na infancia. 1.4. O bo trato á infancia e a resiliencia.
2.- Socialización e inadaptación social. Inadaptación, desadaptación e marxinação.	2.1. Familia, escola, relixión e poder, axentes de socialización. 2.2. Marxinação social do menor. 2.3. Inadaptación social. 2.4. Conflicto e desviación social.
3.- A prevención: Intervención, metodoloxía e niveis de intervención.	3.1. Metodoloxía do proceso de intervención. 3.2. Proceso da intervención. 3.3. Estudo diagnóstico. 3.4. Niveis de intervención. 3.5. Marco xeneral dos recursos sociais para menores e xóvenes.
4.- Modalidad de atención socio-educativa: Intervención preventiva, asistencial e rehabilitadora.	4.1. Prevención do absentismo y o fracaso escolar. Programas de absentismo. 4.2.- Educación intercultural. Educar para a igualdade: a asimilación cultural. 4.3.- Acogimiento familiar e a adopción. 4.4.- Atención residencial. 4.5.- Atención a menores inmigrantes. 4.6.- A reeducación e a integración social do menor. 4.7.- Medidas de reforma y reeducación de menores.
5.- Dificultade social no ámbito familiar.	5.1. Introdución. 5.2. Dificultade social nun ámbito violento. 5.3. Sintomatoloxía e patoloxía presentadas por menores expostos a violencia intrafamiliar. 5.4. Incompetencia familiar e dificultade social infantojuvenil. 5.5. Dificultade social infantojuvenil por abandon afectivo. 5.6. Algunhas consecuencias da dificultade social no ámbito familiar.
6.- Dificultade social por uso inadecuado de TIC.	6.1. Introdución. 6.2. Fenda dixital xeracional e dificultade social infantojuvenil no uso de TIC. - Ciberacoso - Cyberbullying - Grooming - Chaturbarsing - Adicións en rede
7.-Dificultad social por maltrato na infancia.	7.1. Definición, incidencia e prevalencia. 7.2. Teroías sobre os malos tratos aos fillos. 7.3. Factores de risco. 7.4. Consecuencias dos malos tratos. 7.5. Resiliencia en nenos maltratados. 7.6. Intervención nos malos tratos. 7.6.1. Tratamento de pais abusivos e de fillos maltratados. 7.6.2. Programas de prevención dos malos tratos.
8. Programas para prever os problemas de adaptación dos fillos de divorciados.	8.1. Necesidade dunha intervención preventiva. 8.2. Programas educativos para pais divorciados. 8.3. Bases empíricas destes programas. 8.4. Programas informativos breves. 8.5. Programas de varias sesións dirixidos a nais coa custodia. 8.6. Programas para pais sen custodia. 8.7. Intervención no contexto xudicial.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	1	0	1
Presentacións/exposicións	3	5	8
Titoría en grupo	5	5	10
Estudo de casos/análises de situacións	10	10	20
Proxectos	4	80	84
Sesión maxistral	24	0	24
Probas de tipo test	3	0	3

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

Descrición

Actividades introductorias	Explicación por parte do docente do contido da materia e das actividades a realizar
Presentacións/exposicións	Exposición por parte do alumnado ante o docente e/ou un grupo de estudantes dun tema sobre contidos da materia ou dos resultados dun traballo, exercicio, proxecto... Pódese levar a cabo de maneira individual ou en grupo.
Titoría en grupo	Entrevistas que o alumno mantén co profesorado da materia para asesoramento/desenvolvemento de actividades da materia e do proceso de aprendizaxe.
Estudo de casos/análises de situacións	Análise dun feito, problema ou suceso real coa finalidade de coñecelo, interpretalo, resolvolo, xerar hipóteses, contrastar datos, reflexionar, completar coñecementos, diagnosticalo e adestrarse en procedementos alternativos de solución.
Proxectos	Os alumnos elaborarán un proxecto, para o cal a docente proporcionaralles a información necesaria (documentación, visionado de películas, exposición de experto). Exposición do proxecto en formato vídeo.
Sesión maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudante.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Titoría en grupo	Entrevistas que o alumno mantén co profesorado da materia para asesoramento/desenvolvemento de actividades da materia e do proceso de aprendizaxe. O estudante ou o grupo presenta o resultado obtido na elaboración do programa a desenvolver sobre a temática da materia, ou mesmo formula cuestións sobre os atrancos que poden xurdir durante o proceso

Avaliación		
	Descrición	Cualificación
Presentacións/exposicións	Exposición por parte do alumnado en formato vídeo dun tema sobre os contidos do proxecto	10
Estudo de casos/análises de situacións	Proba na que se presenta unha situación ou problemática xa dada ou que pode darse, partindo dos diferentes factores involucrados, a análise dos antecedentes, condicións, da situación, etc.	20
Proxectos	Elaboración dun proxecto, que se valorará cos criterios expostos na rubrica na plataforma Moodle.	20
Probas de tipo test	Probas para avaliación das competencias adquiridas que inclúen preguntas pechadas con diferentes alternativas de resposta (verdadeiro/falso, elección múltiple, emparellamento de elementos...). Os alumnos seleccionan unha resposta entre un número limitado de posibilidades.	50

Outros comentarios sobre a Avaliación

1ª CONVOCATORIA.

DATA DO EXAME: 17 de Decembro ás 10 h. da mañá.

DATA DE REVISIÓN: 29 de Xaneiro de 10 a 12 h. da mañá.

CONVOCATORIA XULLO

DATA DO EXAME: 30 de Xuño as 18 h.

DATA DA REVISIÓN: 16 de Xullo de 10 a 12 h da mañá.

CONVOCATORIA FIN DE CARREIRA

DATA DO EXAME: 15 de Outubro as 10 h.

DATA DA REVISIÓN: 4 de novembro ás 12 h.

ALUMNADO ASISTENTE (con polo menos, unha asistencia do 70% equilibrada nos diferentes tipos de sesións):

- A data para a entrega das diferentes actividades individuais (28 e 29 de Outubro), proxecto e exposición grupal (9 e 10 de Decembro), en formato papel.

- Para o alumnado de avaliación continua o desenvolvemento do traballo con todas as metodoloxías sinaladas é obrigatorio, así como acudir a clase regularmente (polo menos ao 80% das sesións). O non cumprimento destes extremos leva non ser cualificado a través da avaliación continua e pasará a realizar o proxecto e a exposición de forma individual.

- Aqueles estudantes que non acudan a clase con regularidade, considéranse alumnos non presenciais e deberán realizar as actividades, e o proxecto e exposición de forma individual e non se considerará avaliación continua. Data de entrega o 17 de decembro ás 10 h, día do exame.

-O alumnado asistente deberá cubrir unha ficha cos seus datos.

ALUMNADO NON ASISTENTE.

-O alumnado non asistente deberá concretar coa profesora os traballos/materiais/etc. a realizar, como máis tarde, no mes de outubro e facer a súa entrega o mesmo día en que realice o exame oficial da 1ª e 2ª convocatoria.

-O lugar de publicación das cualificacións e da revisión será no taboleiro de anuncios do despacho da profesora responsable e/ou en Fatic. A data de revisión sinalarase na listaxe de cualificacións exposto.

TUTORÍAS.

Realizaranse no despacho situado en 2º pavillón, baixo, despacho nº 26 no horario estipulado. De non poder acudir a tutorías presenciais levasen a cabo a través de skype previa cita.

OBSERVACIÓN.

Esta guía docente anticipa as liñas de actuación que levarán a cabo co alumnado na materia, concibíndose con certa flexibilidade; en consecuencia, pode requirir algunha rectificación promovida polo grupo de destinatarios real ou pola relevancia de situacións sobrevividas. Así mesmo, achegarase ao alumnado a información e pautas concretas que sexan necesarias en cada momento do proceso formativo.

Bibliografía. Fontes de información

- AAVV (2010), **Educación XX1**, UNED,
- Alsinet, C. y Balsells, M.A. (2011), **Infancia y adolescencia en riesgo social**, Milenio,
- Balsells, M.A., Del Arco, I. y Miñambres, A. (2009), **La infancia en situación de riesgo social y sus familias**, Ed. París,
- Barudy, J. (1998), **El dolor invisible de la infancia**, Paidós,
- Barudy, J. y Dantagnan, M. (2007), **Los buenos tratos a la infancia**, Gedisa,
- Barundy, J. y Marquebreucq, A.P. (2006), **Hijas e hijos de madres resilientes: traumas infantiles en situaciones extremas: violencia de género, guerra, genocidio, persecución y exilio.**, Gedisa,
- Benítez, M.T., Languín, A. y Sánchez, M. (2000), **Programa de atención al niño en situación social de riesgo**, Díaz de Santos-ayuntamiento de Madrid,
- Bowlby, J. y Marquebreucq, A.P. (2006), **Una base segura: aplicaciones clínicas de una teoría del apego.**, Paidós,
- Brazelton, T. y Greenspan, S. (2005), **Las necesidades básicas de la infancia. Lo que cada niño o niña precisa para vivir, crecer y aprender**, Graó,
- Calatayud, E. (2009), **La educación de los jóvenes: Una tarea social compartida**, Fundación Ecoem,
- Cantón, J. y Cortés, M. (2003), **Guía para la evaluación del abuso sexual infantil**, Pirámide,
- Cantón Duarte, J. y col. (2013), **Violencia doméstica, divorcio y adaptación psicológica.**, Pirámide,
- Casado, J., Díaz, J.A. y Martínez, C. (1997), **Niños maltratados**, Díaz de Santos,
- Castillo, S. y Cabrerizo, J. (2011), **Evaluación de la intervención socioeducativa. Agentes, ámbitos y proyectos.**, Pearson,
- Colás, A. (2011), **Derecho penal de menores**, Tirant lo Blanch,
-

Cyrułnik, B. (2007), **Los patitos feos: la resiliencia, una infancia infeliz no determina la vida.**, Gedisa,

Fernández, J.M., Hamido, A. y Fernández, M. (2008), **El Educador Social de menores. Cuaderno de aprendizaje.**, Pirámide,

Fernández Millán, J.M. y Hamido Mohamed, A. (2011), **Educación social y atención a la infancia.**, Pirámide,

Galán Rodríguez, A. (2011), **La protección a la infancia: el desafío del Rey Salomón.**, Eos,

García Barriocanal, C., Imaña, A. y De la Herrán, A. (2007), **El Acogimiento Residencial como medida de protección al menor**, Defensor del menor en la Comunidad de Madrid,

García, N. y Noguerol, V. (2007), **Infancia maltratada. Manual de intervención**, Pirámide,

Gómez, E. (2002), **Guía para la atención al maltrato infantil: desde los servicios sociales.**, Servicio de Publicaciones Universidad de Cantabria,

González, E. (coord.) (2001), **Menores en desamparo y conflicto social**, CCS,

Granados, P. y Mudarra, M.J. (2010), **Diagnóstico en Educación Social.**, Sanz Torres,

López, F. (2010), **Necesidades en la infancia y en la adolescencia**, Pirámide,

Martín Hernández, J. (2005), **La intervención ante el maltrato infantil. Una revisión del sistema de protección**, Pirámide,

Martín, J. (2009), **Protección de menores. Una institución en crisis.**, Pirámide,

Martínez García, C. (Coord) (2007), **Los sistemas de protección de menores en la España de las Autonomías. Situación de riesgo y desamparo de menores. Acogimiento familiar y acogimiento residencial.**, Dykinson.,

Martínez, I. y Vázquez, A. (2006), **La resiliencia invisible: infancia, inclusión social y tutores de vida.**, Gedisa,

Melendro, M. (dir.) (2007), **Estrategias educativas con adolescentes y jóvenes en dificultad social. El tránsito a la vida adulta en una sociedad sostenible**, UNED,

Melendro, M. (2009), **El tránsito a la vida adulta de los jóvenes en dificultad social. Estrategias flexibles de intervención socioeducativa**, UNED,

Mondragón, J. y cols. (2004), **Intervención con menores: acción socioeducativa.**, Narcea,

Ochoterena, J. y Arruabarrena, M.I. (2001), **Manual de protección infantil**, Masson,

Quicios, M^a del P. (2013), **Infancia, adolescencia y juventud en dificultad social.**, Mc Graw Hill,

Rodríguez, F.J. y Becedóniz, C. (Coords.) (2007), **El menor infractor. Posicionamiento y realidades**, Principado de Asturias,

Ruiz, M.V. y Martín, M.S. (2008), **Adolescentes en riesgo social. Prevención e intervención**, Comunidad de Madrid- Consejería de Familia y Asuntos Sociales,

Sáinz-Cantero, M.B. y Pardo, E. (2010), **Régimen jurídico de los centros de protección y reforma de menores**, Comares,

Sanmartín, J. (Coord.) (2008), **Violencia contra niños**, Ariel-Centro Reina Sofía para el estudio de la violencia,

Suárez, J.M. (1999), **Historia dos dereitos da infancia**, Xunta de Galicia,

Tarín, M. y Navarro, J.J. (2006), **Adolescentes en riesgo. Casos prácticos y estrategias de intervención socioeducativa.**, CCS,

Urra, J. (2010), **Adolescentes en conflicto. 53 casos reales.**, Psicología. Pirámide,

Vélez de Medrano, C. (2008), **Intervención educativa y orientadora para la inclusión social de menores en riesgo**, UNED,

Recomendacións

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Diagnóstico e análise de necesidades socioeducativas/O05G130V01303

Intervención socioeducativa para a inclusión social/O05G130V01405